

Musikbibliotekskonferens i Tallinn, 6 -11 juli 2003

Tack vare ett generöst stipendium från Svensk Biblioteksforening, hade jag glädjen att delta i årets IAML-konferens. IAML (International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres) www.jaml.info är en förening med ungefär 2000 medlemmar (individuella och institutioner) i cirka 45 länder, företrädesvis från Europa och USA, men också från Australien, Nya Zeeland och Japan. Man strävar efter att få med intresserade kollegor även från Asien, Latinamerika och Afrika. Konferensen samlade 338 deltagare från 31 länder. Den var mycket välmatad med många intressanta programpunkter som det var svårt att välja mellan. Genom de olika föredragen under veckan fick vi veta mer om bland annat värdlandet Estland (t ex inspelningar och copyright), tonsättare och musiker, arkiv, praktiskt biblioteksarbete, bibliotekarietutbildning och nätverk mellan olika ljudarkiv. Eftersom det var många föredrag har jag valt ut några av dem.

Konferensen inleddes med ett informationspass för alla, med korta upplysningar om olika saker. För att visa bredden nämner jag t ex att

- Fontes Artis Musicae (föreningens tidskrift som utkommer med 4 nr / år) söker indexerare och översättare.
- Pulman-projektet www.pulmanweb.org är nu avslutat med en manifestation om vad folkbibliotek kan göra de nästa 10 åren.
- IASA (International Association of Sound and Audiovisual Archives) www.iasa-web.org kommer att samtidigt med IAMLs möte ha konferens i Oslo nästa år.
- En ganska nybildad grupp inom IAML, Outreach Committee, finns för att kunna ge hjälp till olika länder och i speciella fall även till enskilda personer. Den ska försöka ge råd, samordna verksamheter, försöka se var behoven finns, t ex när det gäller utbildning för musikbibliotekarier. En fråga som man funderar över är hur man kan hjälpa till i Irak och om det finns någon som har kontakter där.
- Det är nu svårare för IAML att få ekonomiskt stöd från Sverige för att hjälpa de baltiska länderna, eftersom Estland eventuellt ska bli medlem i EU och därmed anses ha mycket pengar. (Både Estland och Lettland har i folkomröstningar i september 2003 sagt ja till EU-medlemskap.)
- Nya Zeeland har en databas med hyresmaterial för orkester- och körnoter. 74 organisationer i landet bidrar med material och hittills finns 5063 orkesterverk och 8469 körverk i registret. www.cadence.natlib.govt.nz .
- IAMIC (International Association of Music Information Centres) www.iamic.net har ett projekt för att bilda ett nätverk med nutida musik, där cirka 40 olika länder deltar.
- Estland är ett av de länder som senast har infört ISMN (International Standard Music Number) www.ismn-international.org.
- En konferens om auktoritetsarbete hölls i Florens, Italien i februari 2003. www.unifi.it/biblioteche/ac/en/program.htm

Ljudinspelningar i Estland

Avo Kartul från Tartu University Library talade om spridningen av inspelningar av estnisk klassisk musik. Någon egentlig skivindustri finns inte i Estland. Skälen är bl a att marknaden är liten, det är svårt att sälja klassisk musik. Minsta antal vid cd-tillverkning är 500 exemplar, vilket tycks vara för mycket för bolagen. Det finns märkligt nog också en ovilja att distribuera: Inför IAML-konferensen erbjöds alla skivbolag och officiella distributörer av cd-skivor att visa sin produktion på utställningen, men samtliga tackade nej! Allt är dock inte negativt. Två mycket fina cd-skivor har gjorts i år. Den ena, "Selected pieces from Estonian classical music" har producerats av försäkringsbolaget Salva, men är tyvärr omöjlig att få tag i, eftersom den endast delas ut som en gåva till deras kunder. Den andra cd:n – som Avo Kartul varmt rekommenderar – "Estonian composers IV" har gjorts av Estonian Radio och innehåller inspelningar från Estonian Music Days 2002.

Av Marika Koha från National Library of Estonia i Tallinn fick vi veta mer om Neeme Järvis karriär och inspelningar. Neeme Järvi (f 1937) som detta år lämnar jobbet som chefsdirigent för Göteborgs Symfoniorkester, är uppvuxen i Estland och var under en lång period ledare för Estonian Radio & Television Orchestra. Han har också arbetat mycket i USA (där han bor sedan drygt 20 år) med orkestrar som The Boston Symphony, The Philadelphia Orchestra och The New York Philharmonic. Neeme Järvi har medverkat på 65 LP-skivor och över 300 cd-skivor, företrädesvis med slavisk och skandinavisk musik. Han dirigerar ofta estnisk musik vid sina konserter.

Estnisk traditionell musik

Ingrid Rüütel från Tallinn talade om traditionell musik i det moderna estniska samhället. Den estniska traditionella musiken som i första hand använts för kommunikation (inte för framträdande) försvinner mer och mer, men kan ännu höras genom bl a barnramsor och barnsånger, på bandinspelningar och i radioprogram. Det finns små öar på västkusten som har bevarat dialekt, hantverk och också musik. Vi fick se ett bröllop på video, med mycket musik, men eftersom många nu föredrar att vara sambo försvinner också den traditionella bröllopsmusiken alltmer. Men det finns ljuspunkter. Sydväst om Pärnu ligger en avlägsen ö, Kihnu. Den musik och de danser som utövas där attraherar olika generationer och har blivit populära över hela Estland.

Sambandet mellan traditionell musik och ett par estniska kompositörer, Cyrillus Kreek och Veljo Tormis berördes av Anu Kölar från Estonia Academy of Music i Tallinn och Mimi S Daitz, City College of the City University of New York. Cyrillus Kreek (1889-1962) studerade vid S:t Petersburgkonservatoriet. I över 25 år samlade han in folkmelodier, bl a folkliga koraler, från estländare och också från de svenskar som bodde i västra Estland. Han systematiserade musiken och arrangerade den för kör, både damkör och blandad kör. Arrangemangen var länge okända, både för kyrkorna, körerna och allmänheten. Detta berodde dels på att Kreek var blygsam när det gällde att föra ut sina arrangemang, men också på att ledarna inom kyrkan under 1920- och 1930-talen var mycket konservativa och inte accepterade koralernas nya utformning. Under sovjetockupationen (1940-1990) föraktades all slags kyrklig musik, men sedan Estland blev oberoende har Kreeks sakrala musik, inklusive arrangemangen av folkliga koraler, blivit mycket uppskattade bland körer och i kyrkor. Till skillnad från Cyrillus Kreek använde Veljo Tormis (f 1930) i regel inte tidigare existerande melodier. Ändå märks inflytande från estnisk traditionell musik i hans kompositioner. Text i "Marjamaa ballad" (The ballad of Mary's land, text: Jaan Kaplinski) och "Laulu algus" (The beginning of song, text: Hando Runnel). Det senast nämnda stycket skrevs till 100-årsjubileet av Estonian United Song Festival, som ägde rum 1969.

Janika Oras och Ergo-Hart Västriik, Estonian Literary Museum i Tartu presenterade en alldeles ny cd som förärdades varje konferensdeltagare – så ny var den att deltagarna inte hann få den i sitt välkomstkuvert, utan fick hämta ut den senare under veckan. ”Estonian Folk Songs and Instrumental Music” i serien ”Recordings from the Estonian Folklore Archives”, No 3 ; ISSN 1736-1528, som 1970 kom ut i form av 5 LP-skivor med sångtexter. I den nya utgåvan finns sångerna i sin helhet, något som inte var fallet tidigare. Det huvudsakliga innehållet är regilaul (traditionell estnisk vokalmusik), vallsånger, lockrop och barnsånger. I det medföljande häftet finns, förutom sångtexter, även kommentarer från de som sjunger. Sångtexterna finns också i översättning till engelska (en ändring från den förra versionen – då var det tyska och ryska som gällde). En annan ändring är att nu är fotografierna fler och större. Som en levande illustration tågade det på slutet in en manskör (8 personer) som verkligen sjöng med ös! De hade olika och vackra dräkter (tre med hatt) och man kunde faktiskt höra gammalsvenska ord dyka upp ibland!

Musikbibliografier online

Veslemøy Heintz och Anders Lönn från Statens Musikbibliotek demonstrerade SMHB, Svensk musikhistorisk bibliografi www.muslib.se/sma/smhbe.html. Den har publicerats sedan 1926, och från och med 1991 i databasform. Den innehåller böcker, artiklar, kommentarer till inspelningar, web-sidor, recensioner m m. Man kan finna vilket ämne som helst som är relaterat till musik. Även Libris presenterades.

Yo Tomita från School of Music, Queen’s University of Belfast visade The online Bach bibliography www.npj.com/bach. Denna databas innehåller arbeten om Johann Sebastian Bach, hans liv och hans verk. Böcker, artiklar, faksimilutgåvor, opublicerade dissertationer hör till det som man kan finna här. Databasen som funnits online sedan 1997, innehåller för närvarande drygt 19.000 poster.

David A Day, Brigham Young University, Provo UT talade om olika hemsidor och vi fick också några intressanta adresser, bl a: <http://music.lib.byu.edu>, www.music.indiana.edu/music_resources och www.lib.duke.edu/music.

Arkiv i Ryssland och Lettland

Irina Medvedeva från Glinka State Museum of Musical Culture i Moskva informerade om samlingarna där. Förutom musikmaterial finns också en betydande del litterära alster. Här finns brev från Petr Tjajkovskij, Sergej Prokofjev, Alexandr Skrjabin, Dmitrij Sjostakovitj m fl. Under senare år har man hittat tidigare okända verk, t ex dikter av Tjajkovskij och Skrjabin. Ett av huvudmålen med museets vetenskapliga verksamhet är att söka och studera material som berör musiker som emigrerat, t ex brevväxling med europeiska kollegor. Ett av de största arkiven handlar om Sergej Rachmaninov med bl a brev, artiklar och intervjuer. Exempel på museets publikationer är ”A. Goldenweiser. The diary. 1-6 vol” (1995 ; 1997), ”Dmitri Shostakovich through his letters and documents” (2000), och ”Letters of the foreign musicians of the 19th – 20th centuries. Annotated catalogue” (2002).

Aldis Putelis från Latvian Folk Archives berättade om detta arkiv, som etablerades 1924. Grunden till arkivet utgjordes av en samling med sångtexter i cigarettpapperslådor och specialdesignade skåp. Här finns handskrifter, teckningar, fotografier och ljudande material. Man kan säga att det är ett litet arkiv – det finns färre än 500 timmars inspelningar – men det är ändå mycket betydelsefullt sett ur en kulturell och vetenskaplig synvinkel. Vi fick lyssna

till musik också, en inspelning med lettiska skolflickor som sjöng en folkmelodi, men med sovjetisk text. www.lfk.lv

Pedagogik på bibliotek

Anneli Sepp från Estonian Academy of Music i Tallinn var en av få som pratade om praktiskt biblioteksarbete. Musikhögskolan i Tallinn har korta kurser i informationssökning i september för nya elever. Det är dock få som kommer, alla har mycket att göra och många är nya i Tallinn och behöver leta boende. De som dyker upp kanske inte kommer ihåg hur man ska göra när de verkligen behöver något. Orsaker till att man inte frågar om hjälp kan vara att man inte vill känna sig dum eller en praktisk sak som att biblioteket är väldigt avlångt och man måste ibland gå en bra bit för att kunna fråga. En åhörare menade att få lärare är intresserade av att lära sig söka, men ett sätt att väcka intresset kan vara att söka i Google och visa att deras eget namn dyker upp! Att försöka få lärare till informationskurser är svårt av flera orsaker, t ex att de tycker att tiden inte passar och de kan också vara rädda för att visa sin egen okunnighet. Ett tips kan vara att ta kontakt med lärarna en och en. Mycket grovt kan man dela in användarna i två kategorier: De som är rädda för att söka och de fanatiska, de som hittar ”allt” på Internet.

Musikbibliotek för alla

Marianne Horn från Gentofte Bibliotekerne i Danmark visade den danska hemsidan www.musikbibliotek.dk som ger service till allmänheten. Här får man tips på böcker, cd-skivor, artiklar mm. Sedan november 2002 har det funnits möjlighet att ladda ner musik för en månad. Man har haft diskussioner med musikindustrin och upphovsrättsinnehavare och det är helt lagligt! Toolbox www.musikbibliotek.dk/toolbox är ett internetredskap för alla bibliotekarier som arbetar med musik. Det krävs ett lösenord, det kan vara personligt eller bibliotekets. Den som har ett personligt lösenord kan skriva in egna nya artiklar, eller lägga in gamla. Ingen egentlig uppsikt över vad som skrivs finns, men eftersom den som vill skriva måste få ett personligt lösenord av webmaster är det ändå någon form av kontroll. Ett påpekande från en lyssnare var att alla ju faktiskt inte har tillgång till Internet, och svaret blev att biblioteket måste ta steg mot framtiden!

Copyright

Ene Loddes, National Library of Estonia, Tallinn, Anna Michalska, Music Academy, Gdansk, och Zuzana Petrásková, Czech National Library, Prag pratade om upphovsrättsfrågor i sina respektive länder. Upphovsrätten fungerar väldigt olika i olika länder. Här i Sverige får vi ju kopiera under vissa förutsättningar, medan det exempelvis i Frankrike (sa en åhörare) är helt förbjudet, om man inte får tillstånd och då måste man också betala för det. Ett konkret förslag var att IAML på hemsidan skulle kunna organisera precisa data om upphovsrätten i varje land, så att resultaten kan jämföras. Man skulle då lättare kunna utöva påtryckningar på de kulturellt ansvariga i det egna landet. Något för Copyright Committee att ta tag i.

Studiebesök, utflykter och konserter

Det bjöds på flera studiebesök, och jag besökte Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum (Estniska teater- och musikmuseet) och Eesti Muusikaakadeemia (Estniska musikhögskolan) www.ema.edu.ee. Museet startades till minne av kompositören och organisten Peter Süda

(1883-1920) och visade sin första utställning 1934. I museet bevaras allt som rör Estlands teater- och musikliv. Det finns bland mycket annat fotografier på skådespelare och musiker och massor av vackra instrument (vi fick också höra några), därav en stor samling folkliga instrument. Skisser på scenografier och ungefär 12000 handskrifter från estniska tonsättare hör också till det som bevarats. Museet var inrymt i ett av de mycket gamla torn som finns i Tallinn, Assauwes torn och det var ganska trångt. En kontrast var då Musikhögskolan, vars hus bara är 4 år gammalt. Lokalerna är mycket ändamålsenliga. Övningsrummen är så väl ljudisolerade att under byggnadens uppförande blev en arbetare instängd under 6 timmar utan att kunna göra sig hörd! Ett speciellt rum innehåller tonsättaren Heino Ellers flygel, möbler, böcker m m vid tiden för hans död 1957. Endast kompositionsstudenterna har tillträde hit. Det finns så många som 95 pianon och flyglar (varav 54 nya). Kan det manne bero på att både rektor och vice rektor är pianister? I biblioteket, som är öppet för allmänheten, arbetar 12 personer på 10,5 tjänster. Musikhögskolan i Tallinn erbjuder den högsta musikutbildningen i Estland.

En eftermiddag var reserverad för utflykter. Man kunde bl a välja mellan att åka till kurorten Haapsalu, friluftsmuseet Rocca al Mare eller, som jag valde, nationalparken Lahemaa i norra Estland. Vi fick en trevlig busstur med en mycket proffsig guide, som bl a berättade att estländarna under sovjetockupationen var mycket påpassade, och fick exempelvis inte åka ut i sina båtar för att koppla av en ledig dag, eftersom man ansåg att det fanns risk för att de skulle fly.

Två konserter bjöds vi på, den första i Niguliste-kyrkan, som numera är konstmuseum och konsertsal. Musikerna var Andres Uibo, Ain Varts och Jüri Leiten som spelade traditionella stycken med den ovanliga kombinationen orgel, elgitarr och trumpet. Konserten uppskattades inte av alla, en och annan gick i förtid. Estniska Filharmoniska Kammarkören i Kaarli kyrka med Paul Hillier som dirigent gav en fantastisk konsert med flera estniska tonsättare: Arvo Pärt, Urmas Sisask, Cyrillus Kreek.

Estland

är ett land som under 50 år varit ockuperat av Sovjetunionen, och landet blev självständigt först 1991. Det har sedan dess genomgått snabba förändringar inom olika områden. Sång och musik har i Estland en lång tradition. 1869 hölls den första sångfestivalen, som ägde rum i Tartu. Det var för att fira att det var 50 år sedan som livegenskapen upphörde. 1988 hölls en minnesvärd sångfestival i Tallinn, då var 3:e est deltog, även barn och äldre. Via sången förkunnade det estniska folket sitt motstånd mot det sovjetiska förtrycket. ”Den sjungande revolutionen” är ett uttryck som myntats av konstnären Heinz Valk, som där höll ett tal. Några hemsidor: www.visitestonia.com, www.estonica.org, www.tourism.tallinn.ee.

Avslutning

Konferensen hade mycket att ge mig som var förstagångsdeltagare. Speciellt med tanke på att IAML-konferensen år 2006 ska hållas i Göteborg var det mycket värdefullt att kunna få vara med. Den var oerhört välplanerad och när de estniska värdarna avtackades vid den eleganta avskedsmiddagen fick de höra att detta var den allra mest välordnade konferens som IAML någonsin haft.

Inger Jullander,
Musikhögskolan vid Göteborgs universitet

oktober 2003